

Fakfelags- kvinna fyllir 90

Í morgin — tollaks-messudag — fyllir ein av undangongukvinnunum í føroysku arbeiðararers-luni, Andrea Ártung, í Havn, 90 ár.

Í 40 ár var hon formaður í Havnar Arbeiðskvinnufelag og í útvið 20 ár sat hon í stjórn Føroya Arbeiðarafelags. Ja, til tann dagin arbeiðskvinnufelagið tók seg burtur úr meginfelagnum í 1959.

Andrea Ártung eigur tí sin stóra lut í teimum framstigum og batum, sum tann føroyska arbeiðarafelagdin hevur vunnið.

Longu tíðliga gjørdist henda stríðskvinnan tilvitað. Í eini samrøðu við Sosialin fyrri nøkrum árum síðan um barnaár síni sigur hon:

„Sjálvandi var stættarmunur, um ikki hugsað varð so nógv um tað. Men serliga hetta arbeiðsmaðurin ikki hevði ráð at lata síni børn í realskúla, var nakað, sum setti seg fast.“

Og grundvøllurin undir øllum hennara stríði hevur verið at skapað størri rættvísir fyrri allar stættir og bólkir samfelagsins — ikki minst fyrri kvinnuna.

Tá Andrea kom upp í fakfelagsarbeiði var stórus lønarmunur millum mann og kvinnu. Konufólkakalønin var bert 30 oyru um tíman, meðan mannfólkakalønin var 90 oyru um tíman, tá arbeiðskvinnufelagið varð stovnað í 1936.

Men tíðliga á morgni hin 11. mai 1977 — eftir eina heila samráðingarnátt — kundi Andrea fegnast. Ta náttina var

eydnast umboðunum fyrri arbeiðarafelaginum at fáa líkaløn fyrri kvinnu og mann. Tó ikki frá degi til annan, men eftir fyra árum. Henda morgunin segði hon í blaðsamrøðu:

„Tað eru serliga tvey ting, sum eg havi ført fram í nógv ár — líkaløn og eins stóra pristalsviðbót. Hana fingi vit fyrri nøkrum árum síðani, og nú fáa vit so líkaløn.“

Tað var í 1937, at Andrea Ártung var biðin um at vera formaður í Havnar Arbeiðskvinnufelag, og hetta álitisstarvið rækti hon til fyrri fyra árum síðani. Bert eitt ár var hon burtur.

Í stjórn Føroya Arbeiðarafelags varð hon vald í 1940 og sat úttan slit til í 1959. Í fleiri ár var hon skrivari og kassameistari var hon eisini. Men tá arbeiðskvinnufelagið hevði avgjørt at taka seg úr FA, mátti hon siga seg úr stjórnini í meginfelagnum.

Helst var tað ikki við hennara vilja, at arbeiðskvinnurnar í Havn tóku seg úr FA, tí í somu blaðsamrøðu í 1977 segði hon, at hon hvørki vildi ráða til ella frá, men hon visti bert á, at samanhald gevur styrki.

Andrea hevur eisini altíð havt áhuga fyrri politikki. Sjálvstýris-kvinnu hevur hon verið um ein háls. Og síðan tjóðveldisflokkurin sá dagsins ljós, hevur hon stuðlað hann.

Gjøgnum árinu hevur hon eisini lutikið í blaðskrivning. Ikki hevur hon lagt fingrarnar ímillum og einaferð færdi skrivningin til orðaskrifti á

fundi í FA. Tá hevði hon í »Friu Føroyum« funnist at kolinum úr Rangabotni, sum eftir hennara tykki var bæði dyrt og ónýtiligt. Hetta dæmði ikki monnum úr Fylking, sum átalaðu hana. Men hon fekk fult »tilidsvotum«, sum tað stendur í gerðabók FA's, fyrri ikki at hava verið niðurbrotandi ella spjótandi fyrri Føroya arbeiðarafjöld.

Hóast Andrea hevur staðið millum fremstu fakfelagsfólk heitvina av ævi síni hevur hon eisini havt tíð til mann og børn.

Andrea er havnar-kvinna og er fødd úti í Rættará. Eftir vanliga skúlan fór hon í fisk hjá Skibsted úti á Rundingi og um veturin arbeiðið hon á »fabrikkinu«.

Eftir at hava ligið sjúk á sanatori'um í hált annað ár, arbeiðið hon í Danmark, tænti í húsi og var á gistingarhúsi.

Heimafurturkomin giftist hon við Jóannesi, sum var ættaður av Toftum. Tað eru fleiri ár síðan hann doyði.

Skaldagávar hevur Andrea. Hon hevur bæði yrkt og sett lög til yrkingar sínar. Við enda hesa kvøðuna við yrking, hon gjørdi til Havnar Arbeiðsmannafelag í 1933:

Hygg upp! kammeratar og gevi ans!

Her er vart tað blóðreyða merki!

Vit fylkjast um teg so nógvir mans mót kúgan, og ljótari verki!

Tá stinnast hugur, tá knýstast bond, for frælsi, javnað og bróðurond!

Tann blóðreyði litur er lúvins mátt, eitt ljós í tí hardasta stríði,

eitt skjoldur og vernd, ið hevur seg hátt for øllum á skuggasiðu!

Ti halda vit áfram við góðar vón for sanna bróðurond,

vár besta sjón.

Tann gylti kransur vart merki ber, oss minnir um sólna bjørtu,

sum týnir burt hitt hardasta gler, og vermir tey stúrandi hjørtu!

So stimbrast allir í felagsbond,

ti frælsis sólin er oss í nánd!

Vit verja vilja ta mannaætt, ið suffar og strevast á foldum!

Ein annar ei hevur betri rætt,

ti øll eru sprottin av moldum!

Vart merki, minn okkum, hvønn og ein, at leiðin vár hon er sonn og bein!

Ti veittra, tú blóðreyða flagg so hátt!

Tú veri vart samlingarmerki!

Vit lita bert á teg, ei falla í fátt men brynja oss í tinum serki!

Tá lættir dimmið, brátt dagur er!

Vit hevja vart flagg, og áfram tað ber!

Hjartaliga tilukku!

jo-mo

Jólini siga frá ljósari tíðum

Seinnapartin sunnudagin 20. desember varð jólatræið í Kaldbak tendrað.

Útvið helvtin av bygðafólkinum var samankomið við skúlan, har træið stendur, og úr Havn var hornorkestrið G.H.M. komið at spæla við Louis Gibbon sum leiðara.

Finnur Johansen, vara-býráðsformaður og mentamálanævndarformaður, talaði um at træið, sum var tendrað, bar boð um ta stóru gleðihátið, sum stendur fyrri durðum, hátíðina, ið sigur frá einum betri heimi og boðar frá ljósari tíðum. Millum annað segði Finnur:

Fríður á jørð og í menniskjuni góður tokki. Soleiðis taka vit til á jólam.

Eisini verður sagt, at hevði bert fríður verið, so kundu vit hildið jól, men sannleikin er, at vit halda jól hóast tað ikki er fríður á jørð og vilja halda áfram við hesum.

Tað verður í hesum døgum talað nógv um fríð og fríðarrørslur. Metingarar av hesum rørslum eru ymiskar, men tað skerst ikki burtur, at hesar rørslur nú eru so stórar, og ynskini hjá mannaættini um fríð nú eru so sterk, at sjálvt stórveldini nú ikki halda seg kunna lástast ikki at hoyra tey, men eru farin at taka tey við í sínum metingum, tá stóða verður tikin til vápnadubbing, og her hevur hvør einstakur av okkum skyldu til at vera við.

Bygdamenning

Eisini talaði Finnur um bygdamenning og segði soleiðis:

Ofta verður talað um bygdamenning, úttan at nakað verður sagt um, hvat hetta merkir. Fåur man ivast í, at tann góða samferðsla vit hava fingið hesi seinastu árinu hevur verið við til at menna bygdirnar og alt hitt føroyska samfelagið.

Tað góða ferðslusambandið einsamalt er ikki bygdamenning, men einans ein av fortreytunum fyrri menningini av bygðasamfelagnum og kann enná um illa veit við hava øvuga ávirkan.

Tað er ikki bygdamenning um tú skalt burtur á stórplassini at vinna tær til lúvins upphald ella at keypa alt tað tú hevur brúk fyrri.

Bygdamenning er m.a. tað at bygðin mennist sum íbúgvvararnir vilja tað, har fólk hava høvi til at seta búgv og hava

møguleikar fyrri at fáa úrtøku sína, at fólk á staðnum fáa meginpartin av tí tey hava brúk fyrri, at børnini, í hvussu er tey yngri, kunnu ganga í skúla, har tey búgva, og ikki visuelt at skapa trivnað umframt møguleikar fyrri at geva fólk meining og innihald við livinum.

Fyrirteyting fyrri bygdamenning er at tær avgerðir, sum takast skulu, verða tiknar á staðnum og onga aðrastaðni.

Einamest á jólam leita tankar okkara ikki einans til teirra úti í heiminum sum hava tað treyt, verða kúgað og jagstrað, men eisini til teirra her heima í Føroyum, ið hava verið fyrri vanlagnu og vanlukku, og ikki minst til teirra sum her í Kaldbak hava mist.

Tað er skylda okkara sum menniskju at rætta teimum eina hjálpanði hond, segði Finnur og endaði við at ynskja fólkinum gleðilig jól og guds signing.

